

دنيس ديدرو مؤلف اولين دائره المعارف جهان (1713م)

دنيس ديدرو فيلسوف و دانشمند فرانسوي در 5 اكتوبر سال 1713 در شهر لانگر فرانسه به دنيا آمد.

دنيس ديدرو فيلسوف و دانشمند فرانسوي در 5 اكتوبر سال 1713 در شهر لانگر فرانسه به دنيا آمد. وي بي‌آنکه تحصيلاتي در رشته مشخصي داشته باشد، بر اثر همت و پشتكار خود، به زبان‌هاي لاتين، انگليسي، ايتاليائي و علم رياضيات تسلط يافت و در فلسفه، هنر و ادبيات صاحب نظر گرديد. وي در قوت بيان وسرعت انتقال و درك مسائل مشكل و دريافتن مطالب تازه، كمتر نظير داشت و از جواني با پژوهش و تحقيق آشنائي يافت. ديدرو در جواني به جرم نگارش مقالاتي درباره تكامل، كه حدود يك قرن بعد توسط چارلز داروين، طبيعي‌دان انگليسي كامل و اثبات شد، محكوم به زندان گرديد و پس از آزادي از حبس، تصميم گرفت با همكاري عده‌اي از نويسندگان فرانسوي، دايره‌المعارف را بنگارد. غرض او و ساير نويسندگان اين كتاب، بيش از همه، آشنا كردن عامه به معارف عمومي و تربيت افكار و اذهان ايشان بود. هرچند ديدرو در مسائل مذهبي، از عقايد عامه تجاوز نمي‌كرد، ليكن در تقرير مسائل علمي و اجتماعي، مقالات را طوري ترتيب مي‌داد كه راه بحث و نظر بر عموم خوانندگان در خصوص اوضاع زمان باز باشد و اساس تقليد كوركورانه، تزلزل پذيرد. به منظور آن‌كه دايره‌المعارف مزبور شامل مطالب واقعي با جنبه‌هاي متعدد باشد، قسمت‌هاي عمده‌اي از اندیشه‌هاي فلسفي كه مخالف رهبران كليسا بود در آن چاپ شد كه پس از انتشار جلد اول آن، چاپ مجدد و ادامه كار آن ممنوع گرديد. با اين حال ديدرو با سختي و زحمت و به تنهائي به مدت بيست سال به تكميل اين دايره‌المعارف پرداخت و آن را به طور پنهاني چاپ و منتشر ساخت. دايره‌المعارف ديدرو به عنوان اولين دايره‌المعارف جهان، آكنده از آزادي خواهي و مخالفت با زياده‌روي‌هاي مقامات كليسا، دستگاه قضائي و حكومت وقت بود و نويد استقلال، آزادي، مشروطيت و حقوق مي‌داد. انتشار دايره‌المعارف ديدرو در ايجاد افكار آزادي خواهانه نقشي اساسي و ارزشمند ايفا كرد، به طوري كه آن را از علل بروز انقلاب كبير فرانسه در سال 1789م دانسته‌اند. اما دنيس ديدرو پنج سال قبل از بروز انقلاب، در 30 ژوئيه 1784م در 71 سالگي درگذشت. ديدرو در تفكرات فلسفي خود، بيشتر از نظريات شكاكانه در باب حيات پيروي مي‌كرد نه عقايد جزمي. وي بر اين عقیده بود كه هيچ چيز را براي هميشه نمي‌توان حقيقت مطلق انگاشت. دنيا دائماً در حال تغيير است و دريچه ذهن ما بايد به روي همه وجوه مختلف اين تغييرات باز باشد. پس بايد پاي‌بند عقل و استدلال نشد و در مورد ايمان خويش نيز به احتياط عمل كرد. دنيس ديدرو به سبب قدرت خلاقه شگرف و اندیشه‌هاي بدیع و افكار علمي و فلسفي تازه و نو، يكي از نوابع عالم ادب به شمار مي‌رود. وي هم‌چنين پديد آورنده نقد هنري است.